

УДК 330.341.1:338.432

Соколова А.О., к.е.н., доцент[©]*Житомирський національний агроекологічний університет***ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ
АГРОПРОМИСЛОВИМ ВИРОБНИЦТВОМ**

Обґрунтовано необхідність активізації інноваційної діяльності, яка є одним з вагомих стабілізуючих чинників ефективного розвитку аграрних підприємств та складовою антикризового управління агропромисловим виробництвом.

Ключові слова: *інноваційна діяльність, економічна ефективність, рентабельність, кризовий стан, антикризове управління, аграрний сектор.*

Постановка проблеми. Розширення господарської самостійності аграрних підприємств, руйнування вертикальної системи управління і прагнення України інтегруватись у світову систему господарювання як повноправного партнера, по-новому ставлять питання організації ефективної господарської діяльності. В конкурентному середовищі аграрні товаровиробники повинні самі захищати себе від небажаних кризових ситуацій: низької рентабельності, збитковості та неплатоспроможності. В сучасних умовах важливою складовою антикризового управління агропромисловим виробництвом, яка спрямована на підвищення економічної ефективності господарювання, є система мотивації інноваційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень. Проблемам антикризового управління присвячені наукові праці таких авторів, як С.Бузановського, А.Грязнова, А.Градова, Е. Татарникова, А.Титкова, А.Хікмана, Й. Шумпетера В.Василенка, Н.Горелова, О.Гудзинського, С.Іванюти, С.Салиги та ін. У вітчизняній національній інноваційній системі надалі залишаються недостатньо розробленими питання створення дієвих механізмів державного управління інноваційним розвитком регіонів і країни в цілому, залежно від характеру та інтенсивності перебігу інноваційних процесів, методології регулювання інноваційної сфери, формування і реалізації регіональних програм інноваційного розвитку [3, с. 183]. Герасимчук З.В. та Куцай Н.С. наголошують, що неспроможність України здійснити структурну перебудову національної економіки відповідно до вимог нової технологічної парадигми чи зволікання з проведенням таких структурних змін не просто гальмує її розвиток, а й призводить до економічної кризи [2, с.48]. Підвищення інноваційної активності та прискорення процесу переходу до інноваційної моделі розвитку дозволить не тільки ефективно ліквідувати кризові явища в економіці, а й забезпечити їх зростання в найближчій перспективі [1, с.7].

Різні аспекти інноваційних процесів в аграрному секторі економіки досліджувалися науковими працями В. Острейковського, Ф.Емері, А.Катрена, І.Ансофа, К.Ноумена, Е.Бріггема, Ш.Ібатуліна, М.Браславця, В.Кадієвського, В.Точиліна та ін. Справедливо відмічає Шмаглій О.Б., що специфіка виробничого функціонування сільського господарства як базової галузі визначає інноваційний розвиток АПК не тільки як впровадження новітніх технологічних, продуктових та управлінських розробок, які забезпечують підвищення конкурентоспроможності, збільшення обсягів і зниження вартості сільськогосподарської продукції. Специфіка ідеї інноваційного розвитку сільськогосподарського виробництва – оптимізувати продуктивні сили у своїй взаємодії з природнокліматичними ресурсами та розмірами господарських систем [4, с.119].

Мета статті. Однак розробка теоретичних і практичних положень щодо визначення місця інноваційної діяльності в системі антикризового управління діяльністю сільськогосподарських підприємств, не розкриті повною мірою в більшості наукових праць, що є підставою для вибору теми дослідження. Метою даної статті є визначення місця і ролі інноваційної складової в системі антикризового управління агропромисловим виробництвом в умовах ринкової нестабільності.

Виклад основного матеріалу. Активізація інноваційної діяльності та впровадження інноваційних продуктів дасть можливість аграрним підприємствам забезпечити довготривалі та суттєві конкурентні переваги. Як наслідок – сільськогосподарські товаровиробники зможуть не лише орієнтуватися на існуючі потреби внутрішнього і зовнішнього ринків, але й впливати на їх формування.

Пріоритетною галуззю економіки Житомирщини є сільське господарство. В 2009 р. виробництвом сільськогосподарської продукції на Житомирщині займалися 1349 сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм господарювання, з яких частка збиткових – 46,8 %, що на 6,7 % більше, ніж у 2007 р. Збитковість аграрних підприємств Житомирської області зумовлює постійну нестачу фінансових ресурсів та обмежує діяльність і розвиток сільськогосподарських товаровиробників. В таблиці 1 наведено значення рівня рентабельності виробництва основних видів сільськогосподарської продукції аграрних підприємств Житомирщини.

В сільськогосподарських підприємствах залишається збитковим вирощування цукрових буряків, виробництво молока, м'яса ВРХ і птиці. Високий рівень окупності поточних витрат в картоплярстві та овочівництві ще не є достатнім свідченням високоефективного господарювання. Адже за високого значення цього показника, але за невеликих масштабів виробництва співвідносно до розмірів підприємств, вони отримують і відносно невелику масу прибутку. А це звужує можливості формування власних джерел розширеного відтворення і може стати серйозним гальмом подальшого розвитку підприємств.

Таблиця 1

Рівень рентабельності основних видів продукції у сільськогосподарських підприємствах Житомирської області, %*

	Роки							
	1990	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Зерно	218,1	77,5	83,1	-0,8	-1,9	32,0	2,0	4,2
Соняшник	-	-	26,0	-30,3	-16,5	103,2	21,9	12,3
Цукрові буряки	30,1	0,0	1,3	-20,3	-0,4	-21,1	-18,2	-29,2
Овочі	20,2	44,8	12,3	20,5	43,8	132,0	70,3	142,6
Картопля	33,6	46,7	0,8	46,7	93,2	96,1	46,1	31,3
Плоди	27,4	-9,1	6,4	56,0	197,0	153,8	164,7	123,3
Молоко	34,1	-13,9	-9,2	24,7	1,7	15,4	2,7	-4,6
М'ясо:								
- ВРХ	35,7	-17,5	-43,7	-19,8	-37,1	-40,4	-26,2	-35,5
- свиней	14,3	-0,7	-45,0	-1,6	-1,8	-37,8	-22,8	2,3
- птиці	2,4	8,7	-21,0	-22,3	-44,2	-59,5	-28,2	-22,1
Яйця	11,3	53,6	27,7	29,1	4,4	17,4	11,1	4,3

* Джерело: розраховано за даними Головного управління агропромислового розвитку Житомирської облдержадміністрації.

З метою розробки дієвої стратегії антикризового управління сільськогосподарськими підприємствами Житомирської області гостро постала проблема активізації їх інноваційної діяльності. Заходи інноваційного характеру, з одного боку, є факторами виробництва, з іншого, їх можна віднести і до результативних показників, адже динаміка інноваційного розвитку в аграрному секторі значною мірою залежить від фінансових можливостей сільськогосподарських товаровиробників області, від розміру отриманого ними прибутку.

Проведене дослідження свідчить, що виробництво конкурентоспроможної продукції можливе лише за умови застосування прогресивних інноваційних технологій, оптимізації технічного забезпечення відповідно до обсягів виробництва та ефективного використання матеріально-технічних ресурсів. На Житомирщині нагромаджені значні позитивні результати використання інноваційної продукції. Так, за рахунок застосування сучасних методів селекції і популярної генетики в ПСП ім. Цюрупи Попільнянського району одержують по 600-800 г середньодобового приросту від тварин на вирощуванні і відгодівлі. Інноваційна модель розвитку кормовиробництва на основі використання інноваційних кормових культур (галеги, пелюшки, сераделли) в СВК «Ружинський» Ружинського району дозволила підвищити продуктивність молочного стада ВРХ і забезпечити високу прибутковість галузі. В аграрному секторі Житомирської області нагромаджено позитивний досвід функціонування окремих картоплярських підприємств, де здійснюється широке впровадження у виробництво організаційно-інноваційних розробок: в результаті

використання сучасних технологій і нових організаційних форм виробництва та реалізації картоплі в ПП «Імпак» Андрушівського району, ТОВ «Агрофірма «Брусилів» Брусилівського району урожайність картоплі сягає 300-350-350 ц/га. Проте, низькі доходи та збитковість більшості сільськогосподарських підприємств Житомирської області не дозволяють їм повністю дотримуватись сучасних вискоєфективних технологій, широко використовувати інноваційні продукти у своїй діяльності.

Висновки. Слід зазначити, що необхідність врахування інноваційної складової в системі заходів антикризового управління сільськогосподарськими підприємствами обумовлена необхідністю реалізації широкомасштабних програм інноваційного оновлення та розвитку виробництва. Для підвищення економічної ефективності діяльності підприємств аграрного сектора Житомирської області необхідно створити систему заходів, які будуть орієнтованими на впровадження у виробництво ефективної матеріало-, ресурсо- та енергозберігаючої і еколого безпечної техніки та технологій й створення сприятливого інвестиційного клімату для залучення інвестицій в інноваційні розробки, оскільки активізація інноваційної діяльності аграрних підприємств неминуче пов'язана з необхідністю раціоналізації використання власного інноваційного потенціалу та залученням інноваційних ресурсів із зовнішнього середовища.

Література

1. Буркинський Б.В. Інноваційна стратегія у соціально-економічному розвитку регіону / Б.В. Буркинський, Є.В. Лазарева.– Одеса: ІМПЕЕД НАН України, 2007.– 140 с.
2. Герасимчук З.В., Куцай Н.С. Проблеми та перспективи становлення інноваційного потенціалу в регіонах України / З.В. Герасимчук, Н.С. Куцай // Регіональна економіка. – 2010.– № 1. – С.48-52.
3. Назаркевич І.Б. Інноваційна складова в антикризових заходах України / І.Б. Назаркевич // Регіональна економіка. – 2010.– № 2. – С.179-184.
4. Шмаглій О.Б. Інноваційний розвиток сільського господарства та харчової переробної промисловості / О.Б. Шмаглій // Економіка АПК.– 2010.– №5.– С. 119-122.

Summary

Sokolova A.A.

Zhytomyr National Agroecological University

THE INNOVATIVE COMPONENT OF ANTICRISIS MANAGEMENT OF AGROINDUSTRIAL PRODUCTION

The paper substantiates the necessity of intensifying the innovative activities as one of the most weighty stabilization factors of the efficient development of agrarian enterprises and as a component of anticrisis management of agroindustrial production.

Key words: *innovative activities, economic efficiency, profitability state of crisis, anticrisis management, agrarian sector*

Стаття надійшла до редакції 12.04.2011 р.